

ВІДГУК

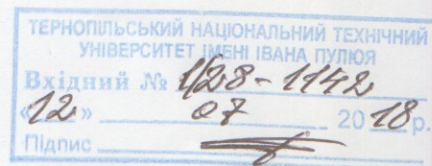
офіційного опонента

доктора економічних наук, професора Ігнатенка Миколи Миколайовича
на дисертаційну роботу Плекан Уляни Михайлівни на тему:
«Удосконалення механізму управління соціально відповідальною
діяльністю підприємств приладобудування», поданої на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

1. Актуальність обраної теми

Сучасні умови жорсткої конкуренції, загострення соціальних та екологічних проблем вимагають від підприємств все більшої уваги не лише до економічних результатів своєї діяльності, а й до реалізації та наслідків соціально-відповідальної поведінки. Соціальна відповідальність формує нові відносини між господарюючими структурами, державою та громадськістю. Управління соціальною відповідальністю підприємств та чіткий, зрозумілий і прозорий підхід до організації цього процесу на сучасному етапі є особливо необхідним.

Діяльність підприємств приладобудівної галузі Україні характеризується певними особливостями, які ускладнюють реалізацію принципів соціальної відповідальності в окремих господарюючих структурах. Відповідно, виникає багато практичних аспектів, що потребують вирішення, в межах процесу управління соціальною відповідальністю на окремому підприємстві, яке входить до структури приладобудівних компаній. Соціально відповідальна діяльність перед внутрішніми стейкхолдерами може здійснюватися за єдиним принципом, однак відповідальність окремих господарюючих структур перед місцевими громадами, органами самоорганізації населення, місцевими адміністраціями потребує індивідуального підходу.

Запорукою ефективності реалізації концепції соціальної відповідальності є формування дієвого механізму соціальної відповідальності підприємства. Отже, доцільним постає питання розробки механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств у сучасних економічних умовах. Тому дисертаційна робота Плекан У. М. «Удосконалення механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування» є актуальним та своєчасним дослідженням.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, темами та планами досліджень

Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя у межах науково-дослідних тем: «Розробка теоретичних та методичних положень стратегії активізації конкурентного потенціалу національної економіки» (номер державної реєстрації 0114U001310), де автором описано модель процесу управління соціально відповідальною діяльністю підприємств, а також «Нарощування фінансово-економічного потенціалу суб'єктів економічних відносин як основа поступального розвитку територіально-господарських систем» (номер державної реєстрації 0118U003481), де автором запропоновано організаційні моделі управління підприємствами приладобудування у частині їх соціально відповідальної діяльності.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Оцінюючи основні положення та висновки дисертації, що виносяться на захист, необхідно підкреслити їх теоретичну обґрунтованість та орієнтацію здобувача на чітке формулювання власної позиції. Наукова обґрунтованість та достовірність основних наукових положень дисертації, отриманих результатів, висновків та сформованих рекомендацій

підтверджується використанням загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання (системно-структурний аналіз і синтез, теоретичного узагальнення, економіко-математичні, статистичні, діалектичного пізнання, абстрактно-логічний, маркетинговий аналіз, системний підхід, кореляційний аналіз, графічний і табличний) та проведеним у роботі ґрунтовим аналізом фундаментальних праць вітчизняних і зарубіжних учених за темою дослідження, що надало можливість здійснити змістовні теоретичні узагальнення, практичні рекомендації та обґрунтовані висновки.

Позитивною рисою роботи слід визнати достатньо широку інформаційну і фактологічну базу дослідження – наукові статті у спеціалізованих і періодичних вітчизняних та іноземних виданнях; матеріали наукових і міжнародних конференцій та результати власних досліджень здобувача, статистичні матеріали Державної служби статистики України, звітно-статистичні дані приладобудівних підприємств.

У першому розділі **«Теоретико-методичні аспекти управління соціально відповідальною діяльністю підприємств»** охарактеризовано зміст і завдання соціально відповідальної діяльності підприємств; доведено об'єктивну необхідність управління соціально відповідальною діяльністю підприємств та подано сутнісну характеристику її механізму; розкрито методичні основи управління соціально відповідальною діяльністю підприємств; проаналізовано міжнародний досвід управління соціальною відповідальністю.

Викликає особливий інтерес проведене здобувачем групування ключових зацікавлених сторін на основі їх приналежності до рівнів здійснення соціально відповідальної діяльності та уточнення сутнісного наповнення зовнішніх рівнів здійснення соціальної відповідальності – мега-, макро-, мезорівня для оптимізації ранжирування, що дасть змогу оперативно визначити рівень здійснення соціально відповідальної діяльності для її забезпечення шляхом прийняття відповідних управлінських рішень (п. 1.1, с. 36-37).

У другому розділі «Аналіз чинного механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування» розглянуто вплив сучасних тенденцій розвитку приладобудівної галузі України на особливості управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування; проаналізовано практики соціально відповідальної діяльності підприємств приладобудування; розвинуто організаційно-функціональне навантаження механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування.

Привертає увагу пропозиція авторської концептуальної моделі механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування, на її основі проаналізовано стан соціальної відповідальності обраних підприємств приладобудування, зокрема, визначено 4 основні блоки соціальної відповідальності: фінансово-економічна відповідальність, відносини з зацікавленими сторонами (у т.ч. кадрова відповідальність), інформаційна відповідальність, екологічна відповідальність (п. 2.2, с. 82).

У третьому розділі «Напрями удосконалення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування» удосконалено інформаційно-методичну підсистему управління соціально відповідальною діяльністю підприємствами приладобудування; запропоновано програмно-цільові підходи та стратегічні напрями вдосконалення механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування.

Логічним звершенням дисертаційної роботи є розвиток та удосконалення методичного забезпечення управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування. Побудовано економіко-математичну модель дослідження формування соціальної відповідальності підприємства (наведені формалізована схема моделі та стохастична економіко-математичну модель) (п. 3.3, с. 173).

4. Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів

Аналіз змісту дисертації дозволяє зробити висновок:

1. Дисертантом визначено особливості світових моделей соціальної відповідальності за критерієм пріоритетності у задоволенні інтересів основних стейкхолдерів. Обгрунтовано особливості національної моделі соціальної відповідальності як втілення дотримання і модернізації Національної стратегії розвитку соціальної відповідальності суб'єктів господарювання (п. 1.4, с. 65).

2. Розроблено структуру процесу моніторингу даних та його базові засади у здійсненні планування соціально відповідальної діяльності підприємств приладобудування, що, на відміну від існуючих, орієнтований на вторинні вимірники соціально відповідальної діяльності та їх коректність для прийняття обгрунтованих управлінських рішень (п. 3.1, с. 129).

3. Запропоновано структурно-логічну послідовність визначення вимірників управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування, що включає: аналіз, систематизацію і синтез характеристик управління соціально відповідальною діяльністю, рейтингування вимірників управління і встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ними. Це дозволило встановити причинно-наслідкові зв'язки окремих аспектів управління і забезпечити вплив на показники соціальної відповідальності підприємств приладобудування (п. 3.3, с. 159-162).

4. Дисертантом запропоноване тлумачення дефініцій «соціально відповідальна діяльність» та «управління соціально відповідальною діяльністю». Першу дефініцію, на відміну від існуючих визначень, запропоновано розглядати як систематичну спеціально організовану діяльність, яка має ціннісно-обумовлений ініціативний характер та регулює суспільні відносини суб'єкта господарювання шляхом реалізації управлінських рішень (п. 1.1, с. 34). Сутність поняття «управління соціально відповідальною діяльністю» сформовано як вид управління, здатний до адаптації і біфуркації у мінливих умовах зовнішнього середовища, що

використовує ефективні комплексні управлінські методи, спрямовані на підтримку сталого розвитку підприємства за допомогою реалізації соціальних дій. Дане визначення, на відміну від інших, враховує той факт, що реалізація соціальних дій підприємством залежать від налагодженої роботи системи управління і висвітлює взаємозалежність управління соціально відповідальною діяльністю із зовнішнім середовищем (п. 1.2, с. 43).

5. Здобувачем використано метод кореляційного аналізу для кількісного оцінювання внутрішньої соціальної відповідальності підприємств, що дозволило виявити взаємозв'язки між показниками, що характеризують заробітну плату, кількісні виміри зайнятості на підприємствах приладобудування та руху кадрів. Визначена доцільність використання методу кореляційного аналізу для забезпечення встановлення цільової програми розвитку трудових ресурсів підприємств приладобудування (п. 3.1, с. 134-139).

6. Досліджено вплив сучасних тенденцій розвитку приладобудівної галузі України на особливості управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування. Для повноти виявлення взаємозв'язків соціально відповідальної діяльності підприємств та його середовища описано критерії впливу соціальної відповідальності підприємств приладобудування на зовнішнє середовище (п. 2.1, с. 78).

7. Спроектовано модель «дерево цілей» з метою моделювання процесу управління соціально відповідальною діяльністю та розроблено структуру програми соціально відповідальної діяльності підприємств приладобудування. Виділено низку тактичних цілей управління, зокрема: удосконалення фінансово-економічної складової соціально відповідальної діяльності, налагодження відносин із зацікавленими сторонами, покращення екологічної відкритості, налагодження інформаційної відповідальності, а також цілі удосконалення якісної оцінки соціальної відповідальності підприємств (п. 3.3, с. 163).

5. Основі дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи

Оцінюючи в цілому достатній рівень розробки теоретичних, методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно зазначити, що деякі положення є дискусійними.

1. У п. 1.1, с. 36 сформовано групи ключових зацікавлених сторін на основі їх належності до рівнів здійснення соціальної відповідальності, однак процес взаємодії підприємств з зацікавленими сторонами недостатньо проаналізований у розрізі запропонованих рівнів соціальної діяльності.

2. У п. 1.4 достатньо уваги приділено дослідженню зарубіжного досвіду управління соціально відповідальною діяльністю підприємств та наведено авторське бачення особливостей національної моделі соціальної відповідальності. Разом з тим, з поля зору здобувача, випав досить важливий аспект – роль держави в регулюванні соціальної відповідальності суб'єктів господарювання.

3. У п. 2.2, попри значний статистичний аналіз результатів діяльності сукупності підприємств приладобудівної галузі України, що взяли участь у дослідженні, за межами уваги здобувача залишилося дослідження стратегій, які застосовують підприємства в процесі свого функціонування. Це не дозволило здобувачу визначитись із стратегічною спрямованістю досліджуваних підприємств та співставити фактичні стратегії з тими стратегічними пропозиціями щодо механізму управління соціально відповідальною діяльністю, які пропонуються у дисертаційному дослідженні.

4. При формуванні моделі «дерево цілей» (п. 3.3, с. 163) з метою моделювання процесу управління соціальною відповідальністю необхідно надати чіткі роз'яснення запропонованій множині заходів, що відносяться до оперативних цілей.

5. У таблиці 2.15 запропоновані чотири основні організаційні моделі управління підприємствами приладобудування в частині їх соціально

відповідальної діяльності. Здобувачу доцільним було б надати детальніше обґрунтування визначальних критеріїв вказаних організаційних моделей управління (п. 2.3, с. 118).

6. Погоджуючись із позицією здобувача щодо доцільності побудови сплайнової регресійної поверхні фінансової відповідальності підприємств приладобудування (п. 3.2, с. 148) як елемента візуалізації отриманих результатів відзначимо, що для підвищення практичної значущості цієї пропозиції доцільним було б детальніше представити програмний продукт, що дозволив у автоматизованому режимі побудувати такі сплайнові регресійні поверхні. Адже вони є дуже важливими для забезпечення оптимальних управлінських рішень щодо фінансово-економічної сфери соціально відповідальної діяльності підприємств приладобудування.

Вищенаведені положення є предметом дискусії. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи Плекан Уляни Михайлівни.

6. Важливість отриманих у дисертації результатів для науки та практики, рекомендації щодо їх використання

Теоретична цінність роботи обумовлена подальшим розвитком теоретичних положень та методичного забезпечення щодо удосконалення механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що представлені у роботі положення доведено до рівня закінчених методичних розробок і рекомендацій, які пройшли апробацію на приладобудівних підприємствах. Зокрема, результати дослідження знайшли впровадження у роботі ПАТ «Барський машинобудівний завод» (довідка про впровадження № 125/1 від 13.12.17 р.), ТОВ Заводу «Ремпобуттехніка» (довідка про впровадження № 2208-02 від 22.08.17 р.), ДНВП «Об'єднання Комунар» (довідка про впровадження № 376/1 від 18.05.17 р.), ТзОВ «Енерго-

Спецмаш» (довідка про впровадження № 19 від 28.04.17 р.), КМП ПВФ «ІКАР» (довідка про впровадження № 80 від 12.05.17 р.), Теробовлянської міської ради (довідка про впровадження № 02-26/239 від 14.03.18 р.).

Теоретичні положення, практичні розробки використовуються при розробленні та викладанні дисциплін «Соціальна відповідальність» та «Основи наукових досліджень» для студентів Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя (довідка про впровадження від 17 квітня 2018 р. № 2/28-918). Вони передані для використання Комітету Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи (довідка № 716 від 23 травня 2018 р.) та Комітету Верховної Ради України з питань аграрної політики та земельних відносин (довідка № 1246/18 від 23 травня 2018 р.).

7. Повнота викладу наукових положень, сформульованих у дисертації в опублікованих працях та авторефераті

Основні положення дисертаційної роботи в повній мірі висвітлені у 29 наукових працях (загальним обсягом 9,5 друк. арк.), з них: 10 статей у фахових виданнях (6,72 друк. арк.), 19 тез доповідей на наукових конференціях (2,78 друк. арк.). Наголосимо, що в опублікованих працях відображені основні наукові положення та результати дисертаційної роботи, зокрема ті, які автор виносить на захист.

Докладне вивчення дисертаційної роботи і автореферату дає змогу зробити висновок щодо ідентичності змісту автореферату та основних положень дисертації. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, що наведено в авторефераті, належним чином розкрито в дисертації.

8. Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Плекан У. М. на тему: «Удосконалення механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування» є завершеною кваліфікаційною науковою роботою, яка присвячена вирішенню актуального науково-практичного завдання подальшого розвитку теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму управління соціально відповідальною діяльністю підприємств приладобудування.

У цілому дисертація здобувача Плекан У.М. відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 та 14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 та документам МОН України щодо кандидатських дисертацій. Тема роботи, об'єкт та предмет дослідження, її зміст, а також положення та висновки відповідають паспорту спеціальності 08.00.04 – «економіка та управління підприємствами» (за видами економічної діяльності), структура дисертації (вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки) є повна, послідовна і відповідає поставленим задачам, а її автор Плекан У. М. заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

Завідувач кафедри економіки підприємств
Перечеслав-Хмельницького державного
педагогічного університету ім.

Г. Сковороди,

доктор економічних наук, професор

М. М. Ігнатенко

Підпис завідувача кафедри економіки підприємств Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Г.Сковороди
доктора економічних наук, професора
М. М. Ігнатенка засвідчую:

ПІДПИС Ігнатенко М.М.
Засвідчую
Нач. ВК [Signature] А. М. Ігнатенко